

Inspektion av Polismyndigheten i Västernorrlands län, arresten Sundsvall, den 14–15 november 2013

Inledning

På uppdrag av justitieombudsmannen Cecilia Renfors genomförde tf. enhetschefen Gunilla Bergerén tillsammans med föredraganden Elisabeth Sjöblom en oanmäld inspektion av Polismyndigheten i Västernorrlands län, arresten i Sundsvall.

Inspektionen är en del av JO:s uppdrag att fullgöra de uppgifter som ankommer på ett nationellt besöksorgan (national preventive mechanism, NPM) enligt det fakultativa (frivilliga) protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Inspektionens genomförande

Inspektionen inleddes med att verksamheten i arresten presenterades av närpolischefen/arrestföreståndaren Tomas Åslund. Därefter förevisades arrestlokalerna och samtal fördes med personal och en frihetsberövad. En översiktlig granskning av handlingar genomfördes. Inspektionen avslutades med en genomgång av iakttagelserna m.m. med Tomas Åslund och stationsbefälet/biträdande arrestföreståndaren Andreas Larsson.

Iakttagelser m.m. under inspektionen

Organisation m.m.

Polishuset i Sundsvall är byggt 1974. Arresten har nio anhållningsceller och 18 tillnyktringsceller. Tillnyktringsenhet saknas vid länssjukhuset i Sundsvall. Polismyndigheten har även arrestlokaler i Örnsköldsvik, Sollefteå, Kramfors, Härnösand och Ånge som hålls öppna vid behov, t.ex. vid större händelser eller när det inte är aktuellt att köra en frihetsberövad till arresten i Sundsvall.

I polismyndighetens ”Instruktion för arbete vid arresten, Sundsvalls närpolisområde” (127A243.706/2013) framgår att det är chefen för Sundsvalls närpolisområde som är arrestföreståndare. Stationsbefälet är biträdande arrestföreståndare. Under icke kontorstid är vakthavande befäl ansvarigt för verksamheten i arresten. Arresten ska alltid bemannas av två arrestvakter. Innan en frihetsberövad person sätts in i

cell görs, dagtid på vardagar, en förmansprövning av stationsbefälet om frihetsberövandet ska bestå. Vid övriga tider är det vakthavande befäl vid länskommunikationscentralen i Sundsvall som ansvarar för förmansprövning. Vakthavande befäl gör även förmansprövningar på distans, via kamera, när frihetsberövade förts till polismyndighetens övriga arrestlokaler i länet. Arresten i Ånge saknar kamera varför förmansprövning sker via telefon. Länskommunikationscentralen är belägen i nära anslutning till arrestlokalerna. Förmansprövning via kamera förekommer inte när frihetsberövade förts till arresten i Sundsvall.

Cirka 5 000 frihetsberövade tas årligen in i arresten. Dubbelbeläggning av tillnyktringsceller förekommer. Det förekommer att anhållna, under några timmar, placeras i tillnyktringscell om de är berusade vid gripandet.

Arresten i Sundsvall används även av Kriminalvårdens transporttjänst (TPT) vid t.ex. måltidsuppehåll. Det finns sex standarutrustade s.k. matuppehållsceller som används av TPT.

Bemötande och bemanning

I samtal med en intagen framkom inga uppgifter om att denne utsatts för övergrepp eller annan kränkande behandling från personalens sida.

Bemanningen i arresten har dagtid, måndag till fredag, utgjorts av två arrestvakter anställda av polismyndigheten. En av dessa har sagt upp sig medan den andre arbetar deltid. Vid inspektionstillfället pågick rekrytering av två nya arrestvakter. Arresten bemannas därför, dygnet runt, av väktare från bevakningsföretaget Bevaka Västernorrland AB enligt ett avtal som Polismyndigheten i Västernorrlands län har slutit. Enkelbemanning förekommer inte. Polisen ansvarar för introduktion och utbildning av arrestvakter. Utbildningen omfattar bl.a. gällande lagstiftning och kris- och konflikthantering. Arrestpersonalen deltar även vid polisens återkommande utbildningstillfällen i bl.a. hjärt- och lungräddning och självskydd. Ett förslag på sjukvårdsutbildning kommer att tas fram för arrestpersonalen. Polismyndigheten har enligt personalförteckning för arresten 18 väktare förordnade som arrestvakter där samtliga är män. I de fall en kvinna tas in i arresten finns kvinnlig polispersonal att tillgå.

De arrestvakter som har utbildning i expanderbar batong (ASP-batong) kan bära batong medan övriga är obeväpnade. All arrestpersonal bär larm. Vid inspektionstillfället fanns två vita gummibatonger i arrestens vaktrum. Enligt polisledningen har batongerna aldrig använts i arresten.

Arrestvakt ska vid inställelse till tjänstgöring informera sig om de frihetsberövades hälsostatus och behov av tillsyn m.m. Det är den som avslutar sin tjänstgöring som informerar vid en s.k. överlämning. Stationsbefälet har daglig kontakt med arrestpersonalen om de frihetsberövades situation m.m.

Inskrivning

Frihetsberövade män avvisiteras i det kameraövervakade arrestintaget. Kvinnor avvisiteras av kvinnlig personal i en cell eller i väntarresten belägen i direkt anslutning till arrestintaget. I de fall andra frihetsberövade finns i arrestintaget eller om en polispatrull väntas komma in med frihetsberövade sker avvisiteringen av kvinnor i en cell.

Information om rättigheter

Rikspolisstyrelsen har tillsammans med Riksåklagaren tagit fram ett informationsblad, på 43 olika språk, med information om intagnas rättigheter i samband med frihetsberövandet. Informationsbladet finns tillgängligt för samtliga polismyndigheter.

Vid inspektionstillfället finns informationsbladet tillgängligt på flera språk i arresten. Ett informationsblad på svenska finns uppsatt på väggen vid de båda avvisiteringsbänkarna. Informationsbladet delas endast ut till frihetsberövade som inte förstår svenska. Övriga får läsa informationsbladet i samband med avvisiteringen i arrestintaget. Enligt polisen kommer informationsbladet att delas ut till alla som är gripna eller anhållna. Det är den ingripande polispatrullen som kommer att dela ut informationsbladet. Något klart besked om när detta kommer att påbörjas kunde inte lämnas.

Arrestpersonal framförde att de informerar intagna om rutiner för t.ex. rastgård, dusch och tillgång till hygienartiklar etc.

Underrättelse till anhöriga

Anhöriga underrättas om den frihetsberövade begär detta och det kan ske utan men för utredningen (jfr 24 kap. 21 a § rättegångsbalken). Något klart besked om frihetsberövade rutinmässigt tillfrågas om anhöriga ska underrättas kunde inte lämnas eller var detta noteras i de fall anhöriga har kontaktats. Personer som omhändertagits för berusning tillfrågas inte om anhöriga ska underrättas.

När ungdomar mellan 15 och 18 år frihetsberövats är det stationsbefälet eller vakt-havande befäl som kontaktar vårdnadshavare och socialtjänsten. Att så har skett noteras på arrestant- eller omhändertagandebladet. Ungdomar får vänta i ett förhörssrum eller i en cell i avvaktan på vårdnadshavare och/eller socialtjänsten.

En intagen uppgav att han inte fick veta vad han var misstänkt för i samband med gripandet i bostaden. Polisen hade sagt att han skulle följa med på förhör. Först vid första förhöret fick han veta vad misstanken avsåg. Han hade inte heller tillfrågats om anhöriga skulle kontaktas varför ingen kände till att han frihetsberövats.

Celler, materiella förhållanden m.m.

Utrustningen i en tillnyktringscell består av en galonmadrass och vattenautomat. I några tillnyktringsceller finns även en upphöjd brits. Det finns ett takfönster som på utsidan täcks av en kupa. Dagsljusinflödet i tillnyktringscellerna är begränsat. Anhållningscellerna är standardutrustade. Persiennerna i fönstren hålls nedvinklade

för att undvika insyn mot länskommunikationscentralens lokaler. I anhöllningscellerna finns filt, lakan och örngott. Dusch och toaletter finns i korridoren. Böcker och tidningar tillhandahålls och det finns ersättningskläder.

I anslutning till arrestintaget finns en cirka 15 kvadratmeter stor väntarrest. Den gallerförsedda celldörren är täckt med en genomskinlig plexiglasskiva och inredningen består av två fast monterade bänkar. Cellen används i huvudsak vid avvisitering av kvinnor. Frihetsberövade kan under kortare tid (5–10 minuter) placeras i väntarresten om arresten är fullbelagd.

Celler och andra utrymmen städas dagligen och galonmadrasser rengörs efter användning. Maten tas in från Sundsvalls sjukhus storkök.

Möjlighet till daglig utomhusvistelse

Arresten har en rastgård som är cirka 15 kvadratmeter och den är placerad på en innergård. Ena långväggen består av metallgaller som medger ljusinsläpp. Taket är heltäckande och av metall. Rökning är tillåten under vistelse på rastgården och fimpar kastas i ett särskilt anslutet rör. Rastgården ger ett burliknande intryck.

Enligt bilaga till instruktion för arbete vid arresten framgår att frihetsberövade dagligen ska erbjudas tid på rastgården vid fem tillfällen mellan kl. 8.00 och 21.00.

Vid samtal med arrestpersonal framkom att tid finns att ta ut anhållna på rastgården. En intagen framförde att han upplysts om att det fanns en rastgård.

Incidenter, tillsyn och självmordsförebyggande åtgärder

Inga dödsfall eller självmord har inträffat i arresten under de senaste fem åren. Hot och våld förekommer i arresten. Vid tillbud upprättas en tillbudsanmälan eller incidentrapport. Alla incidenter anmäls till Rikspolisstyrelsen och återkoppling ges till personalen vid arbetsplatsträffar.

Det är stationsbefälet eller vakthavande befäl som muntligen ger arrestpersonalen instruktion om hur tät tillsynen ska vara. I normalfallet sker tillsyn av personer omhändertagna för berusning var 15:e minut och gripna/anhållna en gång i timmen. Att tillsyn skett noteras på ett tillsynsblad som sätts upp på celldörren. I de fall en intagen är i behov av utökad tillsyn används ett rött tillsynsblad, bl.a. för att uppmärksamma arrestpersonalen på den särskilda tillsynen. En notering görs på tillsynsbladet om utökad tillsyn.

Rikspolisstyrelsens fastighetsenhet inspekterade arrestlokalerna i januari 2012 var efter vissa säkerhetshöjande åtgärder vidtogs i bl.a. rastgården. För att undvika självskadebeteende installerades ett nytt innertak där det tidigare funnits takbjälkar och en fast monterad askkopp togs bort. Samma år genomförde Arbetsmiljöverket en inspektion av polismyndigheten i sitt nationella projekt ”Hot och våld vid myndighetsutövning”. Vid inspektionen framkom bl.a. brister i dokumentationen av säkerhetsrutiner för att förebygga hot och våld etc. Polismyndigheten har under 2013 åtgärdat aktuella brister.

Hälso-och sjukvård

Vid sjukdom eller skador är det stationsbefälet eller vakthavande befäl som beslutar om läkare ska tillkallas eller om den frihetsberövade ska föras till sjukhus. Receptbelagda mediciner delas ut av arrestpersonalen efter kontroll med sjukvården och beslut av stationsbefälet eller vakthavande befäl. Att läkemedel har delats ut noteras på en särskild läkemedelslista. Om läkare behöver tillkallas dagtid kontaktas vårdcentralen. Det kan vara svårt att få en läkare att komma till arresten inom rimlig tid. Vid övriga tider kontaktas jourläkare. Om den intagna vill ha kontakt med en läkare görs notering på t.ex. tillsynsbladet.

Sjukvårdsutrustning och rullstol finns i arresten. Hjärtstartare finns i ett närbeläget utrymme.

En intagen framförde att han inte tillfrågats om sjukdomar, skador och medicinering.

Avslutande genomgång

JO:s medarbetare redogjorde för iakttagelserna m.m. från inspektionen.

Polisen anförde bl.a. följande. De två vita gummibatongerna har tagits bort från arresten. I samband med gripandet ska polisen upplysa om bl.a. grunden för frihetsberövandet. Det förekommer att sådan upplysning inte lämnas. Vid det första förhöret, som i regel genomförs innan den frihetsberövade sätts in i cell, får dock den misstänkte besked om brottsmisstanke samt grunden för frihetsberövandet. Det förekommer också att frihetsberövade sätts in i cell innan förhör, t.ex. när flera personer gripits samtidigt. Ingen blir sittande i cell särskilt länge innan det första förhöret som ska ske skyndsamt.

Vid protokollet

Elisabeth Sjöblom

Justeras den 20 december 2013

Gunilla Bergerén

Jag har tagit del av protokollet.

Med anledning av vad som framkommer om information till intagna vill jag hänvisa till ett initiativärende som chefsjustitieombudsmannen Elisabet Fura öppnat med anledning av tidigare inspektioner (dnr 2572-2013). För övrigt föranleder protokollet inte några ytterligare åtgärder eller uttalanden från min sida.

Cecilia Renfors

2013-12-20